

2011. május 21. - **A székely közösség létszáma az 1500-as évek elején 112 625 főre tehető**, ez a 16. század végére, 1595-ig minden bizonnyal megközelítette az Erdély története I. (1988), illetve az Erdély rövid története (1989) című, ez ideig legteljesebb összefoglaló történelmi kiadványokban emlegetett 160 000 fős lélekszámot. Ezt elfogadhatónak tartom, de történelmi tény az is, hogy a székely népesség száma 1595 és 1613 között mintegy 25százalékkal visszaesett.

Számításom, illetve az Erdély történetében ismertetett lélekszám nem egyezik a demográfus Veres Valér becslésével, aki a 16. század végi székely népességet 125 000-re teszi, amely 21,87 százalékkal kevesebb az általam számoltnál. Úgy tűnik, hogy adatait a Bethlen-Gábor fejedelem által elrendelt 1614-es lustra igazolja. Itt azonban tudni kell azt, hogy a 16. század végén és a 17. századelőn, Erdélyországot közel húsz évig tartó bel- és külháborúk emésztették. A pusztítások, az éhínségek és ragályos betegségek itt is katasztrofális népességfogyáshoz vezettek. Ennek ismeretében nem fogadható el a Veres által megadott 125 000 fő, mert ha az igaz lett volna, akkor a 25 százalékos népességfogyás mellett 1614-ben csak 93 750 fős székelységet lehetett volna összeírni.

A nagyarányú népességcsökkenés illusztrálására bemutatok néhány olyan eseményt, amelynek eredménye a népesség elvándorlása, pusztulása. A székelyek voltak azok, akik 1595 őszén kiverték Szinán pasa seregeit Havaselvéről, legyőzték a törököket Târgovișténél, Giurgiunál. A mintegy 48 000 fős keresztény hadsereg felét ők alkották. A havaselvi győztes hadjáratból hazatért közsékelyeket azonban becsapták, nem állították vissza a számukra megígért, az 1562-es székely felkelés előtt élvezett szabad székely státust. A felfegyverzett székely köznép lázadásra készült, így polgárháborús állapot alakult ki. A jól felkészült nemesi hadak azonban meglepetésszerű gyorsasággal megszállták a székely székeket, és vérbe fojtották a székely közrend lázadását, a jobbágyi állapot elfogadására kényszerítették. Az 1596 telén történeteket nevezzük a székely nép történetében „véres farsangnak”. Nagy Szabó Ferenc marosvásárhelyi polgár szemtanúként írta le: „sokat nyársba vonának, sokakat felakasztanak”. Gyergyóban rájuk gyűjtötták a házakat, mészároltak. Csíkban és Kászonban, bár a közrend letette a fegyvert, mégis kegyetlenkedtek, miközben a nemesi hadaknak szabad rablást engedtek, mintha idegenek fölött, idegen országban győztek volna. Hasonló módon jártak el Háromszéken is. Ezt még a „pogány sem tette volna” – jegyezte fel Nagy Szabó Ferenc. Ilyen feltételek közt az elégedetlen közsékelyek nagyszámban menekültek el, hagyták el otthonaikat, sokan álltak zsoldosnak Mihály vajda seregébe. Báthory Zsigmond polgárháborúi, négyszeri lemondása, fegyveres harcai a trón visszaszerzéséért sok székely életét követelték. A polgárháborúk fosztogatásait, pusztításait éhínségek, betegségek követték. Mindezt tetézte Giorgio Basta tábornok rémuralma, az osztrák katonaság eltartása, visszaélései, fosztogatásai. Időközben, 1603-ban Székely Mózes is harcot indított Erdély trónjáért. A polgárháborús pusztítások Báthory Gábor fejedelemsége idején még etnikai színezetet is nyertek, melyek a szászok és a fejedelem pártján álló székelyek közti katonai konfliktusokban csúcsosodtak.

Az erdélyi megyék pusztulására jó példa Doboka és Belső-Szolnok megye néhány régiójának eltűnése, ahol az 1550-es évekhez képest a magyar lakosság csökkenése elérte a 85 százalékot. Demény Lajos akadémikust idézem: „Egész országrészek maradtak pusztán,

lakatlanul. Doboka, Belső- és Közép-Szolnok vármegye, a Szilágyság és a Mezőség magyar lakossága szenvedte meg ezt legjobban. A népesség pusztulása Székelyföldet is érintette, kiváltképpen Aranyos- és Marosszéket." A székelyföldi elnéptelenedést 25 százalékra becsülhetjük, nem csoda, hogy a székely faluközösségek arra kényszerültek, hogy a történelemben először soraikba idegeneket fogadjanak be.

Székelyföld népesedéstörténetét 1614-gyel zárjuk, ekkor készült el az első olyan összeírás, amely alapján aránylag pontosan meghatározható a székelység lélekszáma, társadalmi szerkezete. A Bethlen-Gábor fejedelem által elrendelt katonai lustra, összeírás kiterjedt egész Székelyföldre, de csak 380 település adatai maradtak fenn, és 20 196 család jogállását ismerteti. A szokásos öt fővel számolva 100 980 személy került fel az összeírtak közé. Mivel a lustrából kimaradt a teljes Aranyosszék (kb. 29 helység), Marosvásárhely, Csíkszereda városa és egy székely falu, ezzel kiegészítve a lustra adatait, 1614-ben Székelyföld teljes népességét (megközelítőleg) 115–120 ezer főre tehetjük. **Kádár Gyula**, Háromszék